

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Mojžíry Putny a soudců JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., a JUDr. Jiřího Doležílka ve věci žalobkyně **J. S.**, narozené dne XY, bytem v XY, proti žalované **Č. r. – O. s. v XY** se sídlem v XY, IČO XY, o zaplacení 87.217,83 Kč s příslušenstvím, za účasti České republiky – Ministerstva spravedlnosti ČR se sídlem v Praze 2, Vyšehradská č. 424/16, jako vedlejšího účastníka na straně žalované, vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou pod sp. zn. 6 C 226/2014, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. dubna 2015, č. j. 26 Co 139/2015-101, takto:

I. Řízení **se přerušuje** na dobu do rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie o odpovědi na předběžné otázky uvedené pod bodem II. výroku.

II. Nejvyšší soud ČR **žádá** Soudní dvůr Evropské unie na základě článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie o odpověď na následující předběžné otázky:

Představuje česká právní úprava, podle níž nenáleží soudcům odměna za pracovní pohotovost, ačkoliv ostatní zaměstnanci (ve veřejném i soukromém sektoru) mají na tuto odměnu na základě zákoníku práce nebo jiných právních předpisů právo, nerovné zacházení v oblasti odměňování, které je zakázáno směrnicí Rady ES 2000/78/ES?

Představuje česká právní úprava, podle níž náleží všem soudcům (podle počtu let započtené doby) stejný plat, ačkoliv každý z nich vykonává jiný počet hodin pracovní pohotovosti, nerovné zacházení v oblasti odměňování, které je zakázáno směrnicí Rady ES 2000/78/ES?

O d ů v o d n ě n í:

I.

Skutkové okolnosti případu a dosavadní řízení před českými soudy

1. Žalobkyně – soudkyně přidělená k výkonu funkce soudce k O. s. v XY - se domáhala zaplacení 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení 8,05% od 1. 5. 2014 do zaplacení s odůvodněním, že v časových úsecích specifikovaných v žalobě na pokyn zaměstnavatele držela týdenní pracovní pohotovosti zejména k zajištění neodkladných úkonů v přípravném řízení trestním. Žalovaná však odmítá vyplatit jí odměnu za drženou pracovní pohotovost.

2. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 20. 1. 2015, č. j. 6 C 226/2014-64, uložil žalované zaplatit žalobkyni 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení 8,05% od 1. 5. 2014 do zaplacení a nahradit náklady řízení ve výši 4.361 Kč. Soud prvního stupně uzavřel, že zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (který se na postavení soudců podpůrně použije), zakládá právo na odměnu za drženou pracovní pohotovost tím, že ponechává pracovní pohotovost na dohodě mezi účastníky, nestanoví však formu takové dohody, přičemž ale stanoví minimální odměnu za drženou pracovní pohotovost; v případě soudců zvláštní právní předpis nevyžaduje uzavření dohody, postačí, je-li soudci pracovní pohotovost nařízena. Dle soudu prvního stupně tak v žádném právním předpise není ukotveno (ani to z žádného právního předpisu nelze dovodit výkladem), že by soudci neměla náležet odměna za pracovní pohotovost, nebo že by tato odměna již byla zahrnuta v platu soudce (na rozdíl od odměny za práci přesčas). Nutnost „dosažitelnosti“ při pracovní pohotovosti omezuje soudce v jeho běžných aktivitách (soudce by se měl zdržovat ve svém bydlišti, být neustále k dosažení na telefonu a kdykoliv připraven provést neodkladné procesní úkony). Počet hodin pracovní pohotovosti se však u jednotlivých soudců výrazně liší, neboť u každého soudu je jiný počet soudců, čímž se liší počet soudců, kteří se při pracovní pohotovosti střídají. Důsledkem toho je, že mají všichni soudci stejný plat, ale někteří vykonávají mnohem více pracovní pohotovosti.
3. K odvolání žalované Krajský soud v Hradci Králové, rozsudkem ze dne 14. 4. 2015, č. j. 26 Co 139/2015-101, žalobu o zaplacení 87.217,83 Kč s úrokem z prodlení 8,05% od 1. 5. 2014 do zaplacení zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud uzavřel, že účelem zákona č. 236/1995 Sb., o platech soudců (dále jen „zákon o platech soudců“), bylo upravit všechny platové složky, popřípadě všechny peněžité i jiné nároky včetně náhradových a naturálních, které za výkon funkce soudce přísluší. Zvláštní právní předpis neodpírá výslovně soudci odměnu za pracovní pohotovost, ale jelikož zákonodárce tímto zákonem mínil speciálně upravit všechny platové nároky soudců, nemůže se jako *lex specialis* použít ohledně odměny za pracovní pohotovost zákoník práce. Uvedený závěr vyplývá také ze stanoviska kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 82/97. Odvolací soud nedovodil, že by zákonodárce přijetím nového zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce) chtěl prolomit závěr, že účelem zákona o platu soudců je upravit všechny složky platu soudce. Výše platu soudce byla určena obecně na základě objektivních a transparentních kritérií, nikoliv na základě posouzení výkonnosti jednotlivého soudce. Plat soudce nereflektuje obtížnost agendy soudcem vyřizované ani zatížení soudce, které může být u různých soudů rozdílné.
4. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním. Dovolatelka předkládá otázku, zda mohl vzniknout účinností nového zákoníku práce (s odkazem na jeho ustanovení § 140) nárok soudce na odměnu za pracovní pohotovost. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), ani zákon o platu soudců neupravuje nárok soudce na odměnu za pracovní pohotovost. Zákon o platu

soudců neupravuje tzv. další finanční nároky soudců (např. nárok na náhradu za dovolenou, při placení osobních překážek v práci, při plnění občanské povinnosti, průměrný výdělek apod.), z čehož dovolatelka dovozuje, že ohledně všech těchto nároků je nutné přiměřeně použít ustanovení zákoníku práce a jiných pracovněprávních předpisů. Pouze ze skutečnosti, že zákon o platu soudců výslovně nestanoví nárok soudce na odměnu za pracovní pohotovost, nelze dovozovat, že soudce takový nárok nemá. Zákon o platu stanovuje, že plat soudce je stanoven s přihlédnutím k práci přesčas, ale není v něm upraveno, že je stanoven s přihlédnutím k pracovní pohotovosti. Dovolatelka poukazuje na novější judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž peněžité nároky soudce neupravené zákonem o platu soudců je nutné posuzovat podle zákoníku práce. Stanovisko Nejvyššího soudu, sp. zn. Cpjn 82/97, které v právní větě uzavřelo, že ode dne účinnosti zákona o platech soudců odměna za pracovní pohotovost soudci nenáleží, již dle dovolatelky nelze na danou problematiku aplikovat, neboť toto stanovisko vycházelo z úpravy ve starém zákoníku práce (zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce).

5. Žalovaná ani vedlejší účastník na straně žalované se k dovolání nevyjádřili.
6. Obdobné spory, opírající se o stejné důvody, vedou desítky dalších soudců.

II.

Použitelné vnitrostátní právo

Listina základních práv a svobod (vydaná ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. a usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. vyhlášená jako součást ústavního pořádku České republiky)

7. Čl. 28 Listiny stanoví: Zaměstnanci mají právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon. Podle čl. 41 odst. 1 Listiny však „práv uvedených v (...) čl. 28 (...) je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí“.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

8. Podle ustanovení § 75 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, jsou platové poměry soudců upraveny zvláštním právním předpisem.
9. Podle ustanovení § 84 odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak, použijí se na pracovní vztah soudce přiměřeně ustanovení [zákoníku práce](#) a jiných pracovněprávních předpisů.

10. Podle ustanovení § 84 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, k zajištění řádného výkonu soudnictví může předseda soudu nařídit soudci pracovní pohotovost na pracovišti, v místě jeho bydliště nebo na jiném vhodném místě. Pracovní pohotovost na pracovišti může být soudci nařízena v rozsahu nejvýše 400 hodin v kalendářním roce. Při nařizování pracovní pohotovosti předseda soudu dbá o rovnoměrné zatížení všech soudců.

Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu

11. Podle ustanovení § 29 odst. 1 zákona č. 236/1995 Sb. je soudci plat stanoven s přihlédnutím k případné práci přesčas. To neplatí o práci přesčas konané v noci a v den pracovního klidu.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

12. Podle ustanovení § 95 odst. 2 a 3 zákoníku práce za výkon práce v době pracovní pohotovosti přísluší zaměstnanci mzda nebo plat; odměna podle § 140 za tuto dobu nepřisluší. Výkon práce v době pracovní pohotovosti nad stanovenou týdenní pracovní dobu je prací přesčas (§ 93). Pracovní pohotovost, při které k výkonu práce nedojde, se do pracovní doby nezapočítává.
13. Podle ustanovení § 140 zákoníku práce přísluší za dobu pracovní pohotovosti [§ 78 odst. 1 písm. h) a § 95] zaměstnanci odměna nejméně ve výši 10 % průměrného výdělku.

III.

Použitelné právo Evropské unie

směrnice Rady ES 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání

14. Podle čl. 1 je účelem této směrnice stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.
15. Podle čl. 3 odst. 1 písm. c) se tato směrnice vztahuje v rámci pravomocí svěřených Společenství na všechny osoby ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejných

subjektů, pokud jde o podmínky zaměstnání a pracovní podmínky včetně podmínek propouštění a odměňování.

IV.

Odůvodnění předložené otázky

16. V projednávané věci jde o spor o to, zda plat poskytovaný soudci na základě zvláštního právního předpisu již zahrnuje i odměnu za pracovní pohotovost, kterou je zaměstnavatel soudci oprávněn nařídít, či nikoliv. Kladná odpověď vyúsťuje v závěr o nerovném zacházení se soudci obecně v porovnání s jinými zaměstnanci, a zvláště o nerovném zacházení se soudci držícími pracovní pohotovost oproti soudcům, kteří pracovní pohotovost nedoručí nebo ji drží v neporovnatelně nižším rozsahu, neboť při stejném platu není zohledněna doba, kdy jsou soudci v rámci pracovní pohotovosti připraveni práci konat. Záporná odpověď pak vede ke stejnému závěru, neboť soudci připraveni konat práci v době pracovní pohotovosti nejsou vůbec odměňováni na rozdíl od jiných zaměstnanců, na jejichž pracovní poměr dopadají příslušná ustanovení zákoníku práce.
17. Předně se proto Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda směrnicí Rady ES 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, je třeba vykládat tak, že brání takové vnitrostátní úpravě, která
- a) soudcům upírá nárok na odměnu za činnost, která je ve všech ostatních oblastech veřejného i soukromého práva odměňována a
  - b) poskytuje v jednotlivých kategoriích (stanovených podle druhu soudu a počtu let započtené doby) stejný plat, ačkoliv každý ze soudců vykonává jiný počet hodin pracovní pohotovosti, případně nevykonává pracovní pohotovost vůbec.
18. V rozsudku ze dne 9. 9. 2015 ve věci C-20/13, jejímž předmětem byla žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Verwaltungsgericht Berlin (Německo) ze dne 12. 12. 2012, došlým Soudnímu dvoru dne 15. 1. 2013, v řízení Daniel Unland proti Land Berlin, Soudní dvůr (druhý senát) vyslovil, že článek 3 odst. 1 písm. c) směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, musí být vykládán v tom smyslu, že podmínky odměňování soudců spadají do rozsahu působnosti této směrnice. I když se rozsudek ve věci C-20/13 týkal základního platu soudce, je třeba uvážit, že odměna za dobu pracovní pohotovosti je součástí podmínek zaměstnání a vztahuje se tak k „podmínce odměňování“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. c) směrnice 2000/78/ES a nikoliv k „odměně za práci“ ve smyslu čl. 153 odst. 5 SFEU. Předkládající soud má za to, že odměňování soudců za dobu pracovní pohotovosti spadá do působnosti směrnice 2000/78/ES (Specht a další C-501/12 až C-506/12, C-540/12 a C-541/12, EU:C:2014:2005, body 34 a 35).

19. Spadá-li odměňování soudců za dobu pracovní pohotovosti do působnosti směrnice 2000/78/ES, pak zde není žádného legitimního důvodu, aby při odměňování soudců za pracovní pohotovost bylo se soudci zacházeno odlišně od jiných zaměstnanců, na něž zcela dopadá úprava zákoníku práce. Pracovní vztah soudců přitom aktuální judikatura Ústavního soudu ČR považuje za poměr *sui generis*, výrazně se však v některých aspektech blíží právnímu poměru soukromoprávnímu, jehož účastníci mají rovné postavení. Důsledkem této povahy vzájemného vztahu soudce a státu potom je, že se na pracovní vztah soudce, nestanoví-li zvláštní právní předpisy jinak, subsidiárně použijí pracovníprávní předpisy. Zvláště to platí pro případné spory o plat, neboť v takovém případě nejde o vlastní výkon veřejné funkce soudce. Ze specifické úpravy pracovních vztahů soudců vyplývá, že jsou založeny na vzájemném prolnutí soukromoprávních a veřejnoprávních prvků, přičemž u jeho platové složky soukromoprávní charakter vztahů převažuje (nález pléna Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 20/15, bod 69 a 71).
20. Potřebu předložení shora uvedených předběžných otázek nesnižuje ani dosavadní vnitrostátní judikatura, neboť i když stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1997, sp. zn. Cpjn 82/97, dovodilo, že ode dne účinnosti zákona o platech soudců odměna za pracovní pohotovost nepřísluší, nelze přehlédnout, že se zabývalo právní úpravou před vstupem České republiky do Evropské unie (1. 5. 2004) a případný nesoulad s primárním a sekundárním právem Evropské unie tak zkoumat nemohlo, navíc současná úprava stávajícího zákoníku práce (zákona č. 262/2006 Sb.) je v oblasti úpravy pracovní pohotovosti a subjektivního práva na odměnu za pracovní pohotovost odlišná od úpravy předcházejícího zákoníku práce (zákona č. 65/1965 Sb.), z něhož uvedené stanovisko vycházelo. Koncepce stanoviska, že zákon o platech soudců upravuje veškeré platové složky, popřípadě všechny peněžité i jiné nároky, včetně náhradových a naturálních, které za výkon funkce soudce přísluší, nebyla ostatně potvrzena ani za účinnosti zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, neboť podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2763/99, zákon o platech soudců neupravuje všechny peněžité nároky soudce, vyplývající z jeho pracovního vztahu. Soudce má nárok na finanční plnění také při dovolené na zotavenou (srov. § 110b odst. 1 zák. práce), při plnění občanské povinnosti (srov. § 124 odst. 2, věta první zák. práce), při důležitých osobních překážkách v práci (srov. § 22 odst. 1 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony) apod. Po 1. 1. 2007, tedy za účinnosti nového zákoníku práce, tato otázka judikatorně řešena nebyla.
21. Jelikož je výklad čl. 1 a 3 směrnice Rady ES 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání nezbytný pro rozhodnutí v projednávané věci a Nejvyšší soud je soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva ve smyslu článku 267 odst. 3 SFEU, a současně není naplněna žádná z výjimek, za kterých se nemusí obrátit na Soudní dvůr s předběžnou otázkou týkající se výkladu uvedené směrnice (v souvislostech

výše popsaných nelze článek 3 odst. 1 písm. c) směrnice považovat za *acte clair* či *acte éclairé* – viz rozsudek Soudního dvora ve věci CILFIT, C-283/81), je Nejvyšší soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie postupem podle článku 267 SFEU.

V.

Přerušeni řízení

22. S ohledem na položení předběžných otázek Nejvyšší soud podle § 109 odst. 1 písm. d) o. s. ř. přerušil řízení o dovolání až do rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie o odpovědi na předběžné otázky uvedené pod bodem II. výroku.
23. Proti tomuto usnesení není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 2. prosince 2016

JUDr. Mojmír Putna
předseda senátu